

תשבצים מהעבר

דף עבודה לתלמידים לקראת יום העצמאות

פתיח למורה

<p>פעילות זו מלווה מאגר של עיתוני ילדים מן המחצית הראשונה של המאה העשרים שנמצא באוסף העיתונות העברית של הספרייה הלאומית. לקראת יום העצמאות אנו מגישים פעילויות שמציגות את חיי הילדים בתקופת קום המדינה כפי שהם באים לידי ביטוי בעיתונות הילדים מתקופה זו. בפעילות זו אנחנו מזמינים את ילדי המאה ה-21 לפתור תשבצים שהודפסו לכבוד יום העצמאות הראשון של מדינת ישראל, בשנת 1949, בעיתוני "דבר לילדים" ו"משמר לילדים". כדי לפתור את התשבצים התלמידים יתוודעו לאירועים ודמויות מרכזיות של התקופה, ויתמודדו עם השפה "של פעם" וכן עם הגדרות שהיו נכונות לימים ההם, והיום אולי כבר אינן בתוקף.</p>	<p>תיאור</p>
<p>אנחנו ממליצים להגיש את דף העבודה לתלמיד במסגרת שיעור שעוסק בעיתונות ילדים מראשית ימי המדינה.</p> <ul style="list-style-type: none"> ראשית, הזכירו לילדים שהתשבצים הופיעו בעיתוני ילדים שיצאו לאור ב-4 במאי 1949, יום לפני יום העצמאות הראשון של מדינת ישראל, בה' באייר תש"ט. כדי לעזור לילדים להבין את משמעות התאריך, מומלץ לציין שבשנת 1949 ייתכן מאוד שהסבים והסבתות שלהם היו בגילם ושהם עצמם ניסו לפתור את התשבצים הללו. לפני שהתלמידים יתחילו לפתור את התשבצים אנחנו ממליצים להדגים פתרון של מספר הגדרות מאתגרות. חשוב להדגיש בפני הילדים שהתשבצים הם תשבצים מקוריים מחודש מאי 1949. לכן, כדי לפתור חלק מן ההגדרות, צריך לבדוק את המצב שהיה בארץ בימים ההם, ובכלל את המציאות של 1949. למשל, בתשבץ מ"דבר לילדים" מופיעה ההגדרה: שר החוץ. כדי לפתור את ההגדרה צריך לחשוב על הנקודות הבאות: <ul style="list-style-type: none"> ○ מיהו שר החוץ? ○ האם התשובה שהשבתם נכונה גם בשנת 1949? ○ איך נדע מי היה שר החוץ בשנת 1949? <p>אפשר להציע לילדים לגלוש לאתרים הבאים:</p>	<p>הנחיות למורים</p>

<p>http://www.knesset.gov.il/govt/heb/memshalot.asp, קישור ל"ממשלה ה-1" ובויקיפדיה בערך: <u>"ממשלת ישראל הראשונה"</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • נקודה נוספת לדיון היא השפה. מומלץ לציין את ההבדלים בין שפת הדיבור המקובלת בימינו ובין השפה שהייתה מקובלת בראשית ימי המדינה. • ולסיום, חשוב לציין שייתכן שיהיה קשה להשלים את התשבץ כולו בגלל ההבדלים במידע ובשפה היום לעומת 1949. העיקר הוא לנסות ולחוות את החוויה. <p>שימו לב! בתשבץ המקורי מ"דבר לילדים" ישנה שגיאה. הגדרה 21 "מלמעלה למטה", מתאימה למעשה למשבצות של 22 "מלמעלה למטה".</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • להכיר את עיתונות הילדים שיצאה לאור בראשית שנות המדינה. • להכיר מושגים ודמויות מראשית שנות המדינה. • להפעיל חשיבה ביקורתית וכישורי חקר כדי לפתור הגדרות בתשבץ מן העבר. 	<p>יעדים</p>
<p>תלמידי כיתה ו' ומעלה</p>	<p>קהל יעד</p>
<p>1-2 שיעורים.</p>	<p>אורך</p>
<p>על המורה לספק לתלמידים רקע היסטורי בסיסי על הקמת המדינה ושנותיה הראשונות.</p> <p>אפשר למצוא מידע בסיסי בנושא באתרים אלה: הקמת המדינה ושנותיה הראשונות – מתוך הספרייה הוירטואלית של מט"ח הקמת מדינת ישראל על ציר הזמן – מתוך אנציקלופדיית Ynet</p>	<p>רקע נדרש</p>
<p>מומלץ שלתלמידים תהיה גישה למחשב או לספרי עיון (אנציקלופדיה, מילון) כדי לפתור את השאלות.</p>	<p>ציוד נדרש</p>

תשבצים מהעבר

דף עבודה לתלמידים לקראת יום העצמאות

בטח פתרתם תשבצים רבים בעבר...

אבל האם יצא לכם לפתור תשבצים בני יותר מ-60 שנה?

בדפים שלפניכם תוכלו לפתור תשבצים שהופיעו בעיתוני ילדים בשנת 1949.

אולי אפילו סבא וסבתא שלכם ניסו לפתור את התשבצים האלה כשהם היו קטנים!

שימו לב!

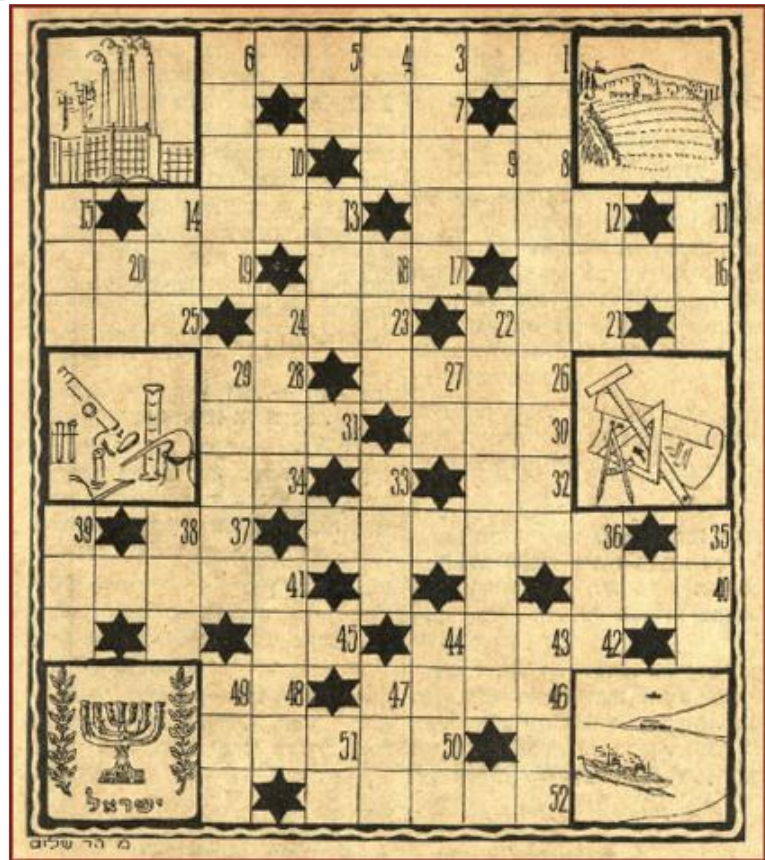
זה לא פשוט לפתור תשבץ בן יותר מ-60 שנה.
 קראו את ההמלצות הבאות שיכולות לעזור בפתרון!

- זכרו שהתשבצים נכתבו לפני שנים רבות.
 - ההגדרות נכונות לזמנים ההם, ולא בהכרח לימינו.
 - למשל: בהגדרה של "שר החוץ" – התשובה הנכונה איננה 'ליברמן' (שר החוץ בימינו), אלא 'שרת' (משה שרת היה שר החוץ בכנסת הראשונה).
- כדי לדעת פרטים על החיים בשנת 1949, היעזרו בספרי עיון ובאינטרנט. אפשר למצוא מידע בסיסי בנושא באתרים אלה:
 - [הקמת המדינה ושנותיה הראשונות](#) – מתוך הספרייה הוירטואלית של מט"ח
 - [הקמת מדינת ישראל על ציר הזמן](#) – מתוך אנציקלופדיית Ynet
 - [הממשלה הראשונה](#) – מתוך אתר הכנסת
 - [ממשלת ישראל הראשונה](#) – אתר ויקיפדיה
- גם השפה שבה דיברו וכתבו לפני שישים שנה, קצת שונה מהשפה שאתם משתמשים בה היום.
 - אם חלק מן המילים קשות לכם, היעזרו במילון.
- ואם עדיין קצת קשה... לא נורא!
 - העיקר שחוויתם את החוויה של תשבצים מימי סבא וסבתא!
- שימו לב! בתשבץ המקורי מ"דבר לילדים" ישנה שגיאה.
 - הגדרה 21 "מלמעלה למטה", מתאימה למעשה למשבצות של 22 "מלמעלה למטה".

דבר לילדים

4 במאי 1949, ערב יום העצמאות הראשון

סָבֵץ "יום-הֶעֱצָמָאוֹת"

מִיָּמִין לְשֵׁמָאל:

1. בִּירְתָנוּ הַנְּזָחִית: 7. מַפְסָרִי: 8. חֶלֶק מֵהַשָּׁלֶם: 10. מוֹעֵד לְשִׁסְקָה:
12. מַצְמָקֵי יָם: 13. קָרָעַו: 16. נָזַק סָם: 17. מִשְׁתֵּי-שָׁחָה: 19. אָבִי הַצִּיּוֹנוֹת:
21. מַצְמָרוֹ: 23. קָשִׁישׁוֹ: 25. חֹדֶשׁ יָמִים: 26. קְרוֹו רֶשְׁמִי: 28. מִינִיסְטָר:
30. מְקוּהוֹ: 31. חֹסֵר נוֹזֵל לְכַתִּיבָה: 32. יָתֵד בְּזוֹפָה: 34. ... יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ:
36. עֵיר בְּנִהְלַח דָּן וְיִהְיֶשֶׁע כִּי-אוֹ: 37. מְנִית הַגָּרֶם הַחֲשָׁמְלִי: 40. טְרַגְשֵׁת הַלֵּב:
41. מַצְשֵׁי-קֶשְׁפִים: 42. מְנוּחָה וְשִׁנּוּה בְּגִמְרַ הַמְלַחְמָה: 45. חֶסֶם: 46. הַשֵּׁם הַקְּדוּם שֶׁל אֶרֶצְנוּ: 48. רְטוּב: 50. בֶּן שְׁבַט נוֹרָד: 52. תְּסַלַח בְּקָר.

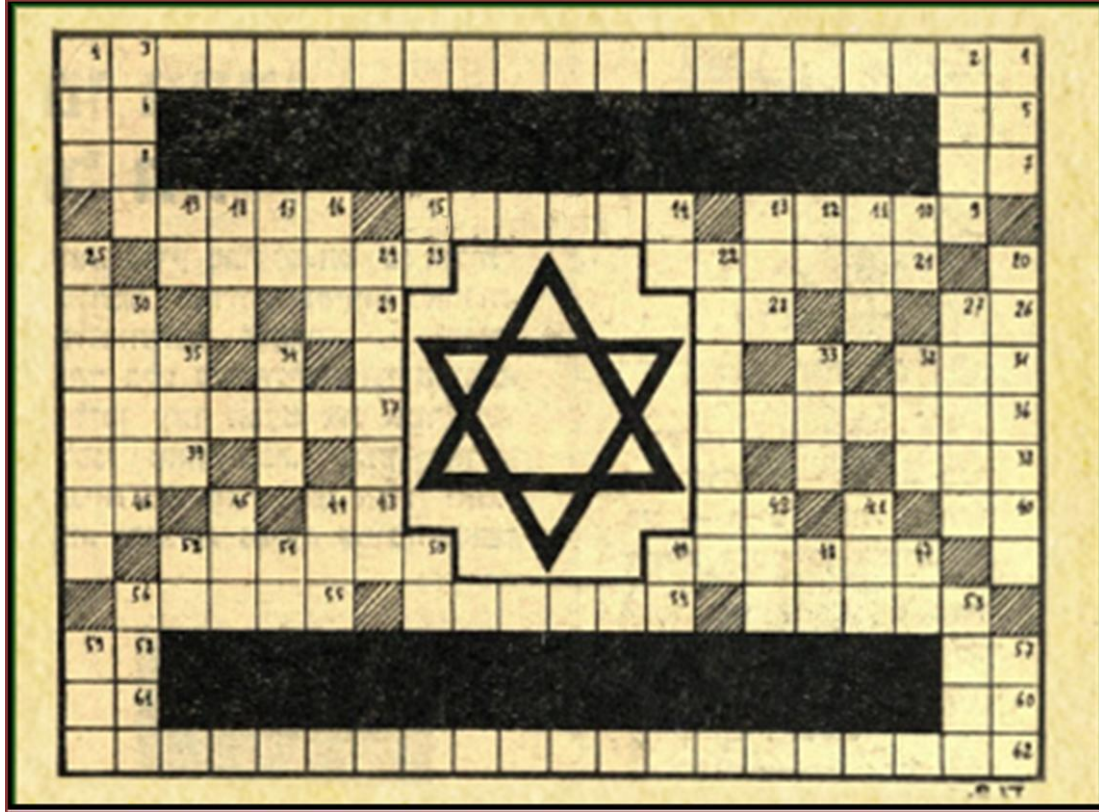
מִלְמַעַל לְמַטָּה:

1. טַג מְדִינַי רֶשְׁמִי: 3. נְשִׂאֵנוּ הָרֵאשׁוֹן: 4. שַׁר-הַחוּץ: 5. מַלַח שְׁלִילָה:
6. בַּה שָׁעֵלוּ תוֹהֲגִינוּ לִפְנֵי הַיּוֹת לָהֶם תוֹתָחִים: 9. פְּתִיל: 10. שְׁנוֹן: 11. שַׁר-הַמַּחְבֹּרָה:
12. תְּרִיץ הַמַּחְרָשָׁה: 13. קָצֵה חוּג-הַשָּׂמַיִם הַנִּרְאָה לְעֵינֵינוּ: 14. שְׁמוֹ הַמְּרָטִי שֶׁל נְשִׂיא אֶרֶצוֹת הַבְּרִית: 15. נְתַח: 18. שַׁר הַחַנּוּךְ: 20. אוֹיֵב: 21. רֵאשׁ מְשַׁלְתָנוּ:
24. נְגִיד וּמְצִנָּה: 27. כְּנוֹי: 29. אֵי הַשָּׁלוֹם בְּיָמֵינוּ: 33. רֵאשֵׁי הַתְּבוֹת שֶׁל הַקְּנֶסֶת הַבִּינְיָאָמִית: 35. בְּקָר: 36. מְסַחָה לְגִלּוֹי אֶקְבוֹת: 38. נְהַעֵב:
39. אֶשִׁירִית הָאִיפָה: 41. שַׁר הָאוֹצֵר: 43. קְרִיַת הַמְּקָן יִסִּיעַ מְבִנֵי בְּנֵצוֹי:
44. מַאֲסָר זְמַנִּי: 47. תְּזַאֲרַת: 49. אִישׁ זָבָא: 51. זְמַן.

משמר לילדים

4 במאי 1949, ערב יום העצמאות הראשון

בסאונן: 1. קטע מתוך השיר "התק" והי. 5. לפני כמה שנים נתקיים הקוני גרס הציוני הראשון? 6. סיל בלי זנב. 7. "יום העצמאות" הוא... לאומי. 8. איל ללא ראש. 9. המבצע הגדול לשחרור הדרך לירושלים. 14. השם הלועזי לכנסת. 16. החטיבה הצבאית-חלוצית המסוארת שבצבא-ההגנה. 21. ארץ בדרום אירופה אשר שימשה אחד מבסיסי העלית בזמן המנדט וגם בימינו. 23. הישוב בדרומה של ירושלים אשר היה שדה-קטל בקרבות הבירה והגן עליה מפלישת המצרים. 26. מחציתה של אושה. 28. מחציתו של יודן. 29. מספר חברי הכנסת. 30. תחילתו וסופו של עין-חרוד. 31. הענף החקלאי שנפגע קשה בימי המלחמה. 35. משטרה-צבאית מיוחדת (ריח). 36. שם המשטרה השר כנת לחוף אילת. 37. נוה במדבר יהודה על שפה ים-המלח (בתוספת רי). 38. עץ זה נטע הרצל בשנת 1898 במקום בסביבות ירושלים (הפוך). 39. עיר ערבית בשטח יהודה שנכבשה במבצע דני. 40. חיל אניות (הפוך). 42. מתנה. 43. עשר+עשר. 46. הן (הפוך). 47. עסק במרכז הארץ הנובל עם "המשר" לשי" (הפוך). 50. כך מתחיל הבית השני אשר ב"שיר הפלמיחי". 53. נקודה קרי צונית בדרום מערב הנגב, שעמדה בקרבות מתמידים עם הפולש המצרי. 54. נקודה צעירה במרומי הגליל העליון, הנשקפת אל הלבנון. 55. העדות המשכנעת ביותר לעצמאותנו. 57. מלח ברירה. 58. כך מכונים יורדי-הים שיצאו לפעולה בארץ האויב ועקבותיהם נעלמו מאו. 60. מחציתה של לירה (הפוך). 61. בגיל זה מוטלת על כל אורח חובת הגיוס. 62. רמטכיל.

בסאונן: 1. הצנחנית-השליחה שהוציא להורג בארץ אויב (הפוך). 2. קיבוץ בדרום שהיה לסמל ומופת של עמידת גבורה נגד האויב הפוך. ה' — נתחלפה ב"ח". 3. מחנה המעצר הבריטי (רי נתחלפה בו). 4. אחד המכשירים הידועים בהם השתמשו הבריטים בפעולותיהם נגד הישובים הערבים. 10. חיל-אוויר. 11. חיל-יבשה (הפוך). 12. המש"עשרה (הפוך). 13. נארח אותם לשינה (כלי-סוף). 14. מבצע יד ל...י. 15. קטר בלי ראש. 16. שליש מחלקה-צבאית (הפוך). 17. פרש בלי זנב. 18. מתנדבי חוף-לארץ (הפוך). 19. תחילתה של מלחמה. 20. שם נסלו הייז ועקבותיהם טרם נודעו. 22. הבירה המשותפת. 24. אלה העובי דים ליד המקלע. 25. נקודה הגבורה (השוכנת בין עזה ומבדל) שנפלה ונכבד.

בשה בחורה. 27. מזוככה ומנוקה באש (הפוך). 30. גוש הישובים בדרום לירושלים שנפל לאחר עמידה רבת-גבורה וקרבות קשים. 32. צדק (הפוך). 38. הקיבוץ בעמק הירדן שהורעש והוסגו קשה. 34. כמה זמן עבר מאז קום המדינה שלה הזמנית הראשונה? 35. מדליה נטולת סוף. 41. אזור הנבול. 42. שירות קנטינות ומונונים בצבא-ההגנה. 44. שמו הפרטי של הסופר הצעיר מגד (הפוך). 45. הוא ירד בחורף-השנה בירושלים ובדרי הגליל העליון (הפוך). 47. מאתים ועשר. 48. מחציתו של "חירום". 49. לאום. 50. מסקר-מחלקה. 51. גע יתה של מדה (הפוך). 52. גיבורי גוש עציון (הפוך). 53. אחד מצעירי המפקדים בצבא-ההגנה-לישראל (הפוך). 56. אחת מחמש המגילות (הפוך). 57. החדש שבו נחוג "יום העצמאות". 59. גיוס חוץ לארץ.

